

APOLOGIA PRO GREGORIO VII

CONTRA SECTARIOS

In qua in sunt hactenus inedita quædam pro eodem pontifice opuscula BERNALDI Constantiensis presbyteri,

Auctore et editore Jacobo GRETSERO, Societatis Jesu theologo.

(Opp. tom. VI, pag. 6.)

Incredibile prorsus et inexplicabile est, quanto odio hodierni novatores in pontifices Romanos, priscos juxta ac recentiores ardeant; et quot modis hoc suum non humanum, sed plane Tartareum odium testentur, palamque faciant; in quibus primum locum obtinent mendacia, maledicta, convicia, figmenta, commenta innumerabilia, quibus omnes propemodum libros suos complent ac inferciunt; tam immodice et impotenter, ut multi ex horum officina profecti libri nil videantur aliud esse quam unum quoddam perenni et nusquam interrupto filo contextum mendacium et convicium. Nec ullius superi vel inferi reverentia moveri se sinunt, ut moderatius agant, et sobrii hominis cogitationem vel ad punctum temporis suscipiant; et quamvis apertissimæ falsitatis convincantur, et in manifestariis pseudologiis et lædoriis deprehendantur, nullum tamen ruboris signum edunt, sed calumnias, etsi ab omni vero alienissimas, ingerunt, oggerunt occidunt, rechunt, privatimque et publice ingeminant, ut pontifices Romanos omnibus exosos invisosque efficiant, memores illius *Dolus an virtus, falsitas an veritas, quis in hoste requirat?*

Quamquam autem vix inveniatur hæreticus, præsertim verbi præco, et sectæ suæ per scriptorum monumenta propugnator, qui in hac arte non excellat, omnibus tamen, ut omnium primus, palmam præripuit Lutherus, cujus chartæ usque adeo maledicentia in summos pontifices refertæ sunt, ut vix me capiam præ admiratione, quomodo fiat, ut ullus mortalium maledicentissimo et furiosissimo huic conviciatori fidem habeat? Quid, fidem habeat? imo et locum inter prophetas et propemodum inter ipsos evangelistas et apostolos concedendum suffragio suo decernat. Non longe abierim. Vel ultimum Lutheri librum *De papatu per diabolum fundato et erecto* inspice; quem vicinus jam et maturus Stygi composuit et in publicum dedit; qui nihil aliud est nisi continuus quidam in papam furor, isque nec humanus, nec belluinus, sed plane diabolicus, ita ut nulla dubitatio me teneat, ipsum salutis nostræ capitalem hostem, et omnium calumniatorum archistrategum et progeneratorem, libri hujus parentem esse: et quæcumque in eo continentur, Lutherum, dictante diabolo, in chartam retulisse.

Verum enim vero fremant isti, frondèant, insaniant, manus, pedes, calces et capita demum sua in petram, super quam sedes apostolica fundata est, illidant; *qui habitat in cælis, irridebit eos, et Dominus subsannabit eos* (Psal. 11). Conviciis tonent, fulminent, fulgurent, millenis maledictis et mendacissimis figmentis apostolicæ sedis antistites lacerent ac lancinent; nos cum D. Augustino lib. 11 *Contra Petilianum*, cap. 51, palam et intrepide illis recinimus: *Cathedra quid tibi fecit Ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus sedit, et in qua hodie Anastasius (Paulus V) sedet: vel Ecclesiæ Hierosolymitanæ, in qua Jacobus sedit, et in qua hodie Joannes sedet: quibus nos in catholica unitate connectimur, et a quibus vos nefario furore separastis? Quare appellas cathedram pestilentiæ, cathedram apostolicam? si propter homines quos putas legem loqui, et non facere, nunquid Dominus Jesus Christus propter Phariseos, de quibus ait: « Dicunt enim, et non faciunt; » cathedræ in qua sedebant ullam fecit injuriam? Nonne illum cathedram Moysi commendavit, et illos, servato honore cathedræ, redarguit? Ait enim: « Super cathedram Moysi sedent: quæ dicunt facite; quæ autem faciunt, facere nolite: dicunt enim, et non faciunt. » Hæc si cogitaretis, non propter homines quos infamatis blasphemaretis cathedram apostolicam, cui non communicatis, sed quid est aliud quam nescire quid dicere, et tamen non posse nisi maledicere?*

Porro ut aliqui vita et moribus minus laudabiles et commendabiles cathedram Petri obtinuissent, vel tenuissent, quid inde? Quandoquidem *de præpositis mali*, ut ait S. Augustinus, epist. 166, *secturam fecit plebem suam, ne propter illos doctrinæ salutaris cathedra deseratur, in qua coguntur etiam mali bona dicere. Neque enim sua sunt, quæ dicunt; sed Dei, qui in cathedra unitatis doctrinam posuit veritatis. Etiam si in illum ordinem episcoporum, inquit idem S. Augustinus, epist. 165, qui ducitur ab ipso Petro usque ad Anastasium (Paulum V), qui nunc eandem cathedram sedet, quispiam traditor (improbis) per illa tempora subrepsisset, nihil præjudicaret Ecclesiæ, et innocentibus Christianis, quibus Dominus providens ait, de præpositis malis: « Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere.*

Memento, inquit S. Augustinus lib. II : Contra Petilianum, cap. 47 et 61, sacramentis nil obesse mores malorum hominum, quo illa vel omnino non sint, vel minus sancta sint, sed ipsis malis hominibus, ut hæc habeant ad testimonium damnationis, non ad adiutorium sanitatis. Hinc propter Phariseos facinorosos et improbos, non præcipit Dominus deserere cathedram Moysi, in qua utique figurabat suam; dicens quippe illos super cathedram Moysi sedentes dicere et non facere; monet tamen populos facere quæ dicunt et non facere quæ faciunt: ne cathedræ sanctitas deseratur, et propter pastores malos, gregis unitas dividatur. Præsertim cum ex tot pontificibus paucissimos sectarii designent, quibus nominatim scelera et flagitia objectent, idque non ex certis probatisque testibus et auctoribus, sed ex illis, quibus veritas in postremis erat; qualis nostra ætate sectarii illi potissimum, qui res gestas pontificum sese litteris commendare professi sunt, inter quos Balæus Latine, et Nigrinus Germanice suis in operibus plures mendacissimas fabulas de pontificibus confinxerunt, vel a sui similibus ardelionibus confictas chartis intexuerunt, et ad posteros suos transmiserunt, quam noctu, cum sudum est, stellæ in cælo luceant; quibus contumeliis et criminationibus impulsæ et ventilatæ leves paleæ extra aream Dominicam evolant et avolant; non item ii, quorum pedes supra petram statuti et firmati sunt, quæ crimina et scelera, si etiam vera et præsentia videremus, inquit S. Augustinus, epist. 162, ad episcopos Donatistarum, et zizaniis propter frumenta parcentes, pro unitate toleraremus, non solum nulla reprehensione, sed etiam non parva laude nos dignos diceret, quicumque Scripturas sanctas non corde surdus audiret. Tolerat Aaron multitudinem idolum exigentem, et fabricantem, et adorantem. Tolerat Moyses adversus Deum tot millia murmurantia, et toties offendentia sanctum nomen ejus. Tolerat David Saullem persecutorem suum, sceleratis moribus cælestia deserentem, magicis artibus inferna quærentem occisum vindicat. Christum etiam Domini propter sacramentum venerandæ unctionis appellat. Tolerat Samuel nefandos filios Heli perversosque filios suos, quos populus, quia tolerare noluit, divina auctoritate accusatus, divina severitate correptus est. Tolerat denique ipsum populum superbum, contemptorem Dei. Tolerat Isaias, in quos tam multa vera crimina jaculatur. Tolerat Jeremias, a quibus tanta perpetitur. Tolerat Zacharius Phariseos et Scribas quales illo tempore fuisse Scriptura testatur. Scio, me multos prætermisisse: legant, qui volunt; legant, qui possunt eloquia cælestia; invenient omnes sanctos Dei servos, et amicos semper habuisse, quos in suo populo tolerarent, cum quibus tamen, illius temporis sacramenta communicantes, non solum non inquirabantur, sed etiam laudabiliter sustinebant, studentes, sicut ait Apostolus, « servare unitatem spiritus in vinculo pacis (Ephes. IV). » Attendant etiam post Domini adventum, ubi multo plura hujus tolerantia per to-

rum orbem inveniremus exempla, si omnia scribi, et in auctoritatem redigi potuissent: tamen hæc ipsa, quæ habemus, advertite. Tolerat ipse Dominus Judam, diabolum, furem et venditorem suum: sinit accipere inter innocentes discipulos, quod fideles noverunt, pretium nostrum. Tolerant apostoli pseudoapostolos, et inter sua quærentes non quæ Jesu Christi, Paulus, non sua quærens, sed quæ Jesu Christi, cum gloriosissima tolerantia conversatur. Hæc pulcherrime S. Augustinus.

Si ergo unitatis et concordia gratia, ut schisma vitetur, malæ oves tolerari debent, quanto magis eum ob finem ferre oportebit malum pastorem, si quando obtingat?

Nec verbis et libris solum injuriosissimis et contumeliosissimis in pontifices Romanos hæretici deserviunt, sed et sculpturis, cælaturis, stautis, imaginibus, picturis turpissimis, et quarum aliquas nullus honestus oculus absque rubore vultus intueri queat. Nimirum sectarii mutuuntur ab ethnicis, hæreticis et schismaticis non tantum perversas opiniones et perniciosas dogmata sed etiam criminandi, et tam profana quam sacra subsannandi libidinem, præsertim illam, quæ Ecclesiæ præsules et ordines picturis et imaginibus incessit; idque, ut demonstrarem, non repetam veterem illum in frustrandis bestiis mercenarium noxium, qui, ut est apud Tertullianum in Apologetico: *Picturam proposuit cum ejusmodi inscriptione: Deus Christianorum onychites. Is erat auribus asininis, altero pede ungulatus, librum gestans, et togatus: dicere enim possent novatores, factum hoc cessisse in ignominiam ipsius Christi; quasi, quæ ipsi, pari propemodum ludificatione commiserunt in vicarium et servos Christi, non redundant in contemptum Christi. Sed præteribo, ut dicebam, mercenarii hujus nequitiam, ut ex Niceta vitam Ignatii patriarchæ Constantinopolitani conscribente planum faciam, istos verissimos et plane germanos imitatores esse Photii et Photianorum schismaticorum, in primis Gregorii Syracusani, qui, ut sanctum Ignatium, verum et legitimum patriarcham, omnibus exosum invisumque redderent et de sede deturbarent, infinitas adversus illum criminationes commenti sunt, composito etiam libro, non sine contumeliosis imaginibus, opera Gregorii Syracusani pictoris et fictoris egregii concinnatus, de quibus hæc, quæ sequuntur, jam jam nominatus Nicetas:*

Ut vero omnis iniquitas, quæ contra sanctum illum Ignatium fuerat perpetrata, manifestior fieret, Deus, « qui comprehendit sapientes in astutia eorum, et concilia pravorum dissipat (Job V, 13), » in Basilii imperatoris animum consilium ingerit, ut mitteret, ei præciperet. Ille vero jurejurando affirmabat, licet falso, nihil tale se inde accepisse propter festinationem recedendi. Dum vero hæc a Photio præposito Bahanz dicerentur, ipsius Photii famuli

magna cum festinatione septem saccos scripturarum plenos, plumbeo sigillo signatos ad Calamonem illi propinquum locum transtulerunt, occultandi causa. Quod cum famuli præpositi vidissent, et ab eorum manibus illos abstulissent, ad imperatorem attulerunt. Quibus apertis, inveniunt duos libros auro et argento deforis bracteatos et serico tectos, intus vero litteris valde pulchris et ornatis descriptos; quorum alter continebat septem actiones synodicas, quæ nunquam exstiterunt nec actæ sunt, adversus Ignatium; sed tantum diabolico consilio frustra sunt excogitatæ, et singularum actionum hæc, quæ sequuntur, initio depicta habebantur, opera videlicet, Syracusani illius Gregorii cognomento Asbestæ. Erat enim bonus ille vir pingendi peritus, puto pro additamento suorum malorum. Et depictus ibi erat Ignatius.

In prima quidem actione Ignatium depinxit, qui trahebatur et vapulabat. Supra vero illius caput ita scripsit: DIABOLUS. Non horruisti blasphemiae excessum? Si enim patrem familias Beelzebub vocavit, quid facere debebat familiaribus ejus? (Matth. x, 25.)

In secunda iterum actione Ignatium depinxerat sputis conspurcatum, magna vi tractum, cujus inscriptio talis erat: PRINCEPS PECCATI.

In tertia vero actione Ignatium exauctoratum pinxerat, et ejus inscriptio hæc erat: FILIUS INIQUITATIS.

In quarta itidem actione, eundem Ignatium anathemate atque exsilio damnatum posuit, et inscriptio erat: SIMON MAGUS.

In principio deinde quintæ actionis vinculis Ignatium circumdatum pinxerat et vinctum, cujus erat inscriptio: EXTOLLENS SE SUPER OMNE QUOD DICITUR DEUS.

In sexta vero actione depinxit Ignatium damnationi traditum; ejus est inscriptio: ABOMINATIO DESOLATIONIS.

In septima tandem et extrema actione depinxit Ignatium protractum, ut illi caput amputaretur; et inscriptio talis erat: ANTICHRISTUS.

An non vides, amice lector, prodromos sectariorum nostrorum, imo doctores et magistros? An non sicut illi olim Ignatium, ita hodierni novatores; Ecclesiae catholice præsules, præsertim summum pontificem, ignominiose et probrose depingunt? Picturisque probrosissima quæque scommata adjungunt. Videsis, oro, imaginem illam papæ, quæ frontispicio ejus libri, qui *Apiarium* inscribitur, præfixa est. Vide illam, quam præposuit Spannenbergerus, prædicans Lutheranus famoso libello, cui titulum fecit: *Wider die bosen Sitten ins Teuffels-Kahrnoffelspihl*. Item illam, quæ apparet in vestibulo libri, cui nomen, *das Wolffgesang*. In tomis Latinis et Germanicis Lutheri invenies *Papasellum*, commentariis Philippi illustratum, quem Illyricus pro-cognitione et affinitate sua cum illo, denuo separatim evulgandum, et novis glossis, vel potius calumniis et mendaciis illustrandum censuit.

A Quid dicam de *Passionali* Lutheri, quod exstat, tom. I novorum operum German. Lutheri, quæ Aurifaber collegit? Ejusdem farinae est *Passio illa Christi*, ubi Pontifex, cardinales, episcopi, monachi Caiphæ, Annæ, Pilati, Herodis, lictorum et carnificum Christi personas gerunt.

Anno 1527 evulgavit impius Paracelsus triginta imagines dedecoris et probri in pontificem Romanum plenissimas. Exstant in Appendice ad tomum X Operum Paracelsi. Quarum ne ipse auctor videretur, commentus est, se eas nescio quibus in antiquis monumentis vel parietibus invenisse, quas hoc ipso anno 1608 fanaticus quidam sectarius Joannes Rudrauff in commentitio illo suo de cometa anni superioris commentario (quem jure omnis stultitiæ et vesaniæ promptuarium appellaveris) rursus in lucem protulit, et vanissimis exegesibus illustratum scilicet ivit.

Retulit easdem cum Paracelsi adnotationibus, notisque marginalibus Adami Durischii, et exegesibus Joannis Adrasderi, terræ filii, ignobilis sectarii, in suum duodecimum Centenarium Joannes Wolfius, qui id unicum curæ studioque habuit ut quidquid usquam in pontifices, episcopos, monachos, moniales, totumque ecclesiasticorum et religiosorum statum et ordinem probrosum ac contumeliosum legerat, audierat vel ab aliis acceperat, id in unum fascem comportaret ac colligaret, ut scurris et sanionibus semper esset in promptu copiosa materia, quotiescunque linguam vel stylum in pontificem et alios stringere lubet; quando autem non lubet? Nec refert quod Paracelsus, Wolfius et hujus tribus alii nomen Joachimi abbatis prætexerunt, quia nemo ignorat istos sic esse fictos et factos ut sub aliorum nominibus, quasi velamentis, suam nequitiam et improbitatem, quantum fieri potest, aperiant. Nec dissident ab his vaticinia triginta Joachimi abbatis, ut vocat Wolfius, centenario mendaciorum duodecimo, contumeliosis imaginibus, hæreticorum studio, expressa.

Ejusdem generis est ejusdem Paracelsi *Prognosticatio* triginta duabus figuris seu imaginibus constans, quam a Schramo, prædicante Neoburgico, ex Germanico in Latinum sermonem translata idem Wolfius decimo sexto mendaciorum et calumniarum suarum centenario intexuit, ut et *antitheses Christi et Antichristi*, a nescio quo sectario, Simone Rosario maledicentissimis versibus compositas, additis nefariis et flagitiosis iconismis, ut odium papæ, quem fanaticus poetaster semper *Antichristum* et *Plutonem* appellat, per ipsos oculos profundius in lectorum et spectatorum mentes delabatur. Quo etiam pertinet gemina effigies Julii II pontificis, anno 1512 et 1513, et duplex illa quam Wolfius exhibet anno Christi 1580, nimirum, in decimo sexto impudentiæ hæreticæ centenario, utramque effinxit Wolfius, ex epistolis Bezæ, testis fide dignissimi, scilicet qui, ut omnem suspicionem novi plasmatis devitet, antiquitatem comminiscitur quæ forsân ætatem nostram

non transcendit; aut si transcendit, ab aliquo Wiclevista, vel Hussita descendit.

Mirum dictu! novatores nostros, quando sculpturam, picturam, vel cælaturam quampiam inveniunt, oculos nunquam ad se et suos reflectere, sed e vestigio ad pontificem et pontifici addictos, præsertim sacerdotes et monachos recurrere, totumque illud symbolum de his, non de se et suis interpretari. Tales sunt illæ imagines, quas in decimo sexto mendaciorum suorum centenario, et Lutherano Herbrando refert et explicat Wolfius, inventas, si non mentiuntur novatores, Argentorati in primario templo. Cur enim asinus *stans ad aram* catholicum sacerdotem, divini sacrificii mysteria peragentem, significet, et non potius prædicantem mensæ suæ astantem, et Lutheranae vel Calvinianæ cœnæ ferula coquentem, maxime talem qui, ut orthodoxorum sacerdotum simius, vestibus certis indutus, missam Germanicam celebrat, ut in nonnullis ubi Lutheranismus regnat, urbibus fieri solet. Tu dicis esse *sacrificum*. Ego prædicantem esse contendo, et evincam cum evictionis tempus venerit.

Pari modo asinum ex libro, quem catus tenet, mysteria, quæ non ego, sed prædicantes norunt, lectitantem, aio esse prædicantem, seu Lutheranum seu Calvinianum. Nec alios quam istos repræsentat illa imago, in qua porcus et hircus gestant funus, vulpem scilicet dormientem. Eodem spectat illa quæ ursum aquæ consecratæ urceum gestantem; et lupum crucis bajulum, ac leporem daduchum, et ut voce ecclesiastica utar, *ceroferarium* nobis exhibet. Omnia hæc aptissime in prædicantes quadrant, ut facili labore ostendi posset, si res et occasio ferret.

Eodem ad vivum repræsentat effigies, quam ibidem Wolfius; seu *Lupus*, nomini suo consentaneis moribus præditus fabulator, ex Herbrando lectorum oculis contemplandam proposuit. *Lupus indutus cuculla monastica (in cujus capputto ab humeris dependente anser prominet) in suggestu stat, prioribus pedibus, quasi manibus librum tenens, ex quo nonnulla recitare videtur, mihi equidem ignota, sed Wolfio et Herbrando, aliisque lupinæ linguæ gnaris notissima. Infra cathedram vulpecula adest, quasi in insidiis. E regione anseres complures, singuli rostris suis rosaria tenentes, et Lupo concionanti auscultantes. Astat et juxta anseres quasi custos, fatuus in suo habitu. Elegans profecto Lutheranorum et Calvinianorum prædicantium inconismus et delineatio. Qui volet, commentarium adjungat, reperiet uberam commentandi materiam.*

Quam bene Wolfius suam operam locasset, si hæc talia *τυπώματα* et *ἔκτυπα*, eo quo spectant, hoc est ad suos prædicantes, retulisset. Nunc quid aliud egit quam quod se incredibili calumniandi pruritu arsisse palam ostendit? Et tamen tomos suos *Lectio- num memorabilium et reconditarum* titulo vendit? Anne lectio *memorabilis*, legere et coacervare ea, quæ quivis ex infimæ plebis cæmento in papas,

A sacerdotes, monachos et moniales expuit? An lectio *recondita*, colligere et in unum cumulum conglobare, quidquid infamium chartarum ab ullo unquam propemodum scurra foras protrusum et in vulgus datum fuit? Recondita sane lectio evolvere talium tenebrionum fimeta, oleta, cloacas, et quidquid sordium continent; id studiose egerere, inque faciem et os lectorum et spectatorum ingerere.

At misso aliquandiu immani isto Lupo, seu Wolfio, de imagine Babylonicae meretricis bestiae septem capitibus, et decem cornibus præditæ insidentis, et poculum aureum manu tenentis, mora mera fuerit dicere. Nil certius est apud sectarios quam hac effigie papam Romanum ad vivum repræsentari. Quapropter nusquam non est obvia, procumbentibus ante eam, venerationis et adorationis gratia, ipsis terrarum regibus et imperatoribus, nec absterret eos, quamvis in imperio degentes, ab hac sacrilega temeritate catholici imperatoris metus et reverentia, quia jam pridem omnem metum ex pectore omnemque reverentiam ex vultu absterserunt.

Quo animo Lutherus in papam, cardinales, episcopos totumque ecclesiasticum ordinem fuerit, planum testatumque facit cum alias sæpissime, tum in libro illo diabolico *contra Papatum*, de quo supra; ubi ita furit Islebius Furippus, interprete ex Germanico Matthæo Judice, clamosissimo et seditiosissimo prædicante: *Nunc agite, o Cæsar, reges, principes, et magnates, et quicumque prehendere potestis, apprehendite. Maledicta sit manus otiosa et ignava. Et primum eripite pontifici! Romam, Romandiolam, Urbium, Bononiam, et omnia quæ tenet et possidet eo nomine quod pontifex sit; nam ille est possessor pessimæ fidei; mendaciis ac fraudibus acquisivit omnia. At, quid dico mendaciis et cædibus? Imo blasphemias suis, ei idololatriis imperio Romano subtraxit, et eripuit, et sibi subiecit, et mercedis loco sua superstitione innumeras animas ad inferos deduxit, sicut ipse jactitat, d. 40, cap. si papa, etc. Deinde, magistratus debebat pontificem, et cardinales, et reliquos ejus ordinis, et superstitionis, et impuræ sanctitatis consortes capere, eisque, ut blasphemii solent puniri, linguas per cervicem extrahere et præcidere, ac patibulo eas ex ordine redigere, ad eum plane modum, quo ipsi bullis suis signa appendere solent, licet hæc pœna longe inferior et mitior esse ipsorum blasphemias et idololatriis. His rite peractis, posset eis sane concedi ut in patibulo inter corvos, aut in inferno inter diabolos, unum aut quot, pro arbitrato suo, vellent, celebrarent concilia.*

In eodem libro sic insanit vesanus apostata: *Ego vero, si Cæsar essem loco, hoc actutum agerem: cunctos nebulones illos nefarios, pontificem, cardinales, et reliquos ejus farine homines, una quasi catena connexos et succinctos, haud longius quam ad tria milliaria, Ostiam nimirum, abigerem, soluti enim et discincti, vix tam procul abirent eo quo nollent. Est autem in eo loco piscina quædam, quam Latini mare Tyrrhenum vocant, salubre balneum contra*

omnes lues, languores, et morbos immundæ sanctitatis pontificiæ, et omnium cardinalium et totius cathedræ pestilentia. In id vero istos mollissime collocatos, lavarem strenue. Quod si contingeret ut aquam ferre abhorrent, quemadmodum male feriat et obsessi solent ad aquam trepidare, aliquid illis adjicerem de petra, supra quam ipsi et Ecclesia eorum fundata est; imo clavibus illis aliquid annecterem, quibus omnia possent solvere, quæ in cælo, et in terra sunt, ut aquæ imperarent quæ vellent. Pastorale etiam pedum ac clavem illis oporteret in procinctu esse, quibus aquæ impingerent alapas, adeo graves ut sibi ex ore et naribus sanguis exundaret. Postremo etiam cum illis vaderent pascua sua, quibus in balneo se recrearent ac reficerent, nimirum universa decreta, decretalia, sexti, Clementinæ, extravagantes, bullæ, indulgentiæ, litteræ butyrales, cascales, lacteales, de collis ipsorum suspensæ, propter omnimodam securitatem. Ausim quidvis deponere, si non ad dimidiam horam in eo balneo in fundum submersi, ab omni sua ægritudine, languore, et lue liberentur. Hæc Lutherus.

Qui, ut inquit Matthæus Judex prædicans, eandem sententiam paucis annis ante obitum suum pinxit imaginibus illis, quæ Witebergæ impressæ sunt, et postea Jenæ recusæ, in quibus pontifex et cardinales patibulo, seu cruce suspenduntur, circumvolitantibus cacodæmonibus, qui animas eorum excipiunt, et in infernum deferunt, hoc inscripto titulo: *Digna merces papæ Sathanismi, et cardinalium suorum, his subjectis rhythmis Germanicis:*

Wie zeitlich gestrafft solt werden
Bapst und Cardinal auf Erden,
Ihr Lasterung verdienet het,
Wie ihr Recht hie gemalet steht.
Quod si pæna corporali
Nunc essent affiendi
Et cardinales et papa,
Vere eorum blasphemia
Istam merita mercedem
Quam sic cernis hic depictam.

Hæc nefarius Judex de sacrilego Luthero. Quæ et Schlüsselburgius libro de Adiaphoristis repetit, ne seditionum scintillæ olim accensæ exstinguantur.

Neque solum Lutherus coloribus supplicium, quod papæ, cardinalibus, episcopis et omnibus ecclesiasticis infligendum censebat, efformandum curavit, sed alia non pauca, quæ spurcissime et scdissime contra papam eo in libro eructaverat depingi voluit; quæ picturæ adeo sunt fœdæ, spurcæ et abominandæ ut, teste ipso Illyrico, in libello contra *Interimistas et Adiaphoristas*, multi ex Lutheranis earum conspectu gravissime offensi fuerint, totumque hoc contumeliarum infandum genus ex potu vel senio deliranti jam Luthero assignandum existimaverint, quamvis Illyricus, ut erat crassæ Minervæ filius, longe aliter statuatur, et istas Lutheri imagines in hara et cloaca pictas, tantum non adoret, contra proprium suum de imaginibus non adorandis decretum.

A In colloquiis symposiacis Lutheri, titulo de Antichristo, mentio fit imaginis Luthero oblatae; in qua papa Romanus cum Juda ex oculis et clavibus suis suspensus visebatur. Mirifice placuit Luthero hæc effigies; inque eum sensum accepit quasi divini numinis justa vindicta adversus papam fuerit; ut qui Lutherum cum suo Evāgelio damnare non formidasset, laqueo dignus per hanc picturam declararetur.

At de conviciis et contumeliis verborum, et picturarum, quibus adversarii Romanos pontifices petulantissime et flagitiosissime traducunt, et ludibrio exponere student, copiosissime a nobis dictum est in quatuor apologiis contra Misenum, et in responso ad theses Hunnianas. Non pauca itidem attigimus lib. III De pontifice, ubi de Antichristo actum, cujus occasione istiusmodi maledicta et mendacia, quæ sectarii inflatis faucibus crepant, quantum satis erat, castigavimus et profligavimus.

Tametsi autem hæretici, hac tempestate, in Romanos præules summo furore incurrunt et debacchantur, nihilominus quosdam ex eorum censu et ordine delegerunt, quos impotentius et impudentius insectarentur et conviciis dilacerarent. Ex horum numero præcipuus esse videtur Gregorius VII, prius *Hildebrandus* dictus, qui pontificatum iniit anno Redemptoris 1073, mortuus anno 1085, ut quidem cardinalis Baronius tomo II tempora putat. Hunc pontificem ita passim venenato suo ore, stylo, calamo flagellant sectarii, ut eum vix sinant esse hominem; sed procul infra naturam et societatem humanam ablegent: ducem et auspiciem secuti partim insitam sibi mentiendi, et omnes pontifices Romanos criminandi pruriginem; partim Bennonem pseudocardinalem, qui de Gregorio VII commentarium mendaciis et inscitia refertissimum posteritati reliquit, quem, ut gemmam pretiosissimam, catalogo testium Lutheranae veritatis Illyricus intexuit; ex quo centuriatores quoque undecimam suam centuriam multarum pseudologiarum et criminationum accessione locupletio-rem reddiderunt; quo insuper Woflius mendaciorum suorum centenarium undecimum insignifer exornavit. Quem item Reinerus, Reineccius Lutheranus ve Calvinianus hæreticus, anno salutis 1081, Francofurti cum Helmoldo et Arnolde Lubecensi iterum typis excudendum curavit; quod pauca, ut ait, *Bennonis superessent exemplaria*, grandi scilicet reipublicæ Christianæ jactura; cujus multum interest, ut hujusmodi calumniarum centones durent ac perennent, ut qui calumniandi et mentiendi artem discere et factitare cogitant, exemplar, et quidem perfectissimum in quod intueantur et cum quo se conforment, habeant.

Ante hos omnes anno Domini 1535 publicavit Bennonem Orthuinus Gratius cum aliis quibusdam male sanis chartis, quas se, nescio, in quo manuscripto codice reperisse dicit. Bellarminus probabile arbitratur hunc librum, titulo *Bennonis*, ab aliquo hæretico Lutheranis fuisse confectum et publicatum.

Vociferatur Sutlivius : *Menducium et impudentiam Bellarmini redarguit Orthuinus Gratus in Fasciculo rerum expetendarum et fugiendarum, qui librum hunc, licet alioqui pontifici amicissimus, edidit.* Quam Gratus Romano pontifici amicus fuerit, satis superque indicat *Fasciculus*, vel potius *fascis* ille calumniarum et criminationum, quem exiguo sane bono Ecclesiae, et nullo cum honore suo in lucem dedit. Quam bonum factum fecisset, si codicem illum tineis et blattis depascendum reliquisset.

Nec bona est hæc consecutio; nec Bellarmini suspicionem enervat : *Orthuinus edidit Bennonem : ergo non est ab aliquo Lutherano confictus*; nam ab anno Domini 1517 usque ad annum 1535 varia a Lutheranis confingi potuerunt, et reipsa itidem conficta sunt. Nec ea solum, quæ Lutherum antecesserunt, **B** coniecit Gratus in suum *Fasciculum*, sed et alia Lutheri synchrona; ut testantur *Gravamina Germaniæ* in comitiis Norimbergensibus oblata; epistola Adriani VI ad principes Germanos, declamatio Hutteni contra donationem Constantini. *Constitutio ad removendos abusos, et ordinatio ad vitam cleri reformandam*, Laurentii cardinalis, et alia hujus generis. Nam quod Sutlivius dicit, similia Bennonianis de Gregorio scribi ab *Urspergensi, et Sigeberto, et auctore Vitæ Henricianæ*, impudens commentum est. Licet enim Urspergensis Gregorio parum benevolus fuerit, multoque minus Sigebertus, neuter tamen illorum horribilium criminum de quibus a Bennone accusatur, eum insimulavit; imo nec auctor Vitæ Henricianæ neque etiam is qui pro Henrico IV apologiam conscripsit, ut infra suis locis monebo. **C** Nec nisi perfricta fronte Sutlivius Schaffnaburgensem opponit: nihil enim in eo Bennonianum apparet, ut nec in Helmoldo, quorum de Gregorio VII testimonia paulo post producentur.

Licet autem cardinalis Bellarminus lib. VI De pontifice, cap. 13, Gregorium nostrum copiosissime et doctissime ab hæreticorum criminationibus asseruerit, allatis plurimis iisque gravissimis scriptoribus, quorum multi eo ipso sæculo vixerunt, quo Gregorius apostolicam sedem rexit, et partim quoque non tantum eruditione, sed et vitæ sanctimonia ac miraculis claruerunt; qui longe alia et aliter scribunt et testantur, quam mendaciorum ille faber et architectus Benno; quia tamen pauci sunt, quibus **D** copia suppetit omnium eorum auctorum, quos Bellarminus pro Gregorii VII innocentia hæreticæ impudentiæ opponit, visum est non abs re fore, si ipsorum testimonia verbatim exscriberentur, et lectorum oculis subjicerentur, et postea breviter mendacia et probra Bennonica refellerentur, si tamen opus refellere, quæ tot tantisque testibus adductis et auditis sponte sua corruunt. Agmen igitur ducat.

I. Anselmus, episcopus Lucensis, cujus exstant tomo VI antiquæ lectionis cl. viri D. Henrici Canisii libri duo apologetici pro Gregorio VII contra Guibertum archiepiscopum Ravennatem, antipapam, sub Clementis III nomine, quem imperator Henricus III,

A vulgo *quartum* appellant, Gregorio legitimo pastori opposuerat. In primo itaque lib. sic compellat Anselmus Guibertum pseudopontificem: *Noli itaque dicere, quia universalis Ecclesiae curam suscepimus. Quomodo enim tibi commissa est Ecclesia : quem constat non intrasse per ostium, quod Christus est, sed aliunde ascendisse, ut furem? (Joan. xx. 1.) Apostolica enim, et universalis Ecclesia suum habebat pastorem. Ut enim de B. Gregorio, patre nostro, dicam, quæ de Cornelio scripsit Cyprianus : factus est episcopus de Dei et Christi ejus judicio, de clericorum pene omnium, et, ut verum dicam, omnino omnium testimonio, de plebis, quæ tunc adfuit, suffragio, de sacerdotum antiquorum et virorum bonorum collegio, cum nemo ante se factus esset, cum Alexandri locus, Petri, vel gradus cathedræ sacerdotalis vacaret. Quo occupato, et de Dei voluntate, atque omnium nostrum consensu ordinato, quisquis jam episcopus fieri voluerit : foras fiat necesse est, nec habeat ecclesiasticam ordinationem, qui Ecclesiae non tenet unitatem. Quisquis ille fuerit, licet de se multum jactans, et sibi plurimum vendicans, profanus est, alienus est, foris est; et cum post primum secundus esse non possit, quisquis post unum, qui solus esse debet, factus est, non secundus ille, sed nullus est.*

Citat et recitat hæc verba abbas Urspergensis in Chronico, ex epistola, ut ait, Anselmi ad Guibertum : quæ videtur fuisse diversa ab his duobus libris, ut etiam arbitratur Baronius in Appendice ad tomo VII Annalium. Nec improbable est Anselmum ad eam alludere verbis illis in ipso primi libri vestibulo **C** occurrentibus : *Scripsi tibi pauca cum multo dolore et sinceræ charitatis affectu, ut cognoscens errorem tuum redires ad cor, etc.; sed quia verba tua iniquitas et dolus, et noluit intelligere, ut bene ageres (Psal. xxxv, 4), audi interea etc.* Qui sic etiam Guibertum alloquitur : *Tu vero aliunde ascendisti, et non vocatus a Deo accessisti, noli usurpare tibi tanti curam regiminis. Sicut enim jam dictum est : Si Gregorius in Ecclesia fuit, qui apud te etiam constitit, iudex a nullo condemnari potuit, manifestum est, te ab Ecclesiae radice præcisum aruisse, nihilque habere potestatis ac juris.*

Quis vero iste Anselmus Lucensis? an unus ex **D** trivio, cujus testimonium primo statim auditu difflari et dissipari queat? Minime vero. Audi Urspergensis in schismaticorum, quam in Gregorii VII partes cæteroqui proniorem : *Anselmus episcopus, vir litteris apprime eruditus, ingenio acutissimus, facundia præcipuus, et quod omnibus majus est, in Dei timore et sancta conversatione nominatissimus, adeo ut tam in vita, quam post mortem referatur miraculis clarus.*

De eodem Anselmo auctor, qui Vitam ejus litteris mandavit apud Baronium, tomo II, anno Christi 1086 : *Anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi millesimo octogesimo sexto, episcopatus vero sui decimo tertio, indictione nona, finitis jam annis septem excommunicationis Henrici quondam regis, post*

transitum autem felicissimi papæ Gregorii VII mense nono, die vero vigesimo tertio, obdormivit in Domino venerabilis dominus et Pater noster Anselmus Lucensis episcopus, decimo quinto Kal. Aprilis, in civitate Mantuana, præsidente reverentissimo episcopo Ubaldo, atque dominante ibidem nobilissima duce et marchionissa domina Mathilda.

Subdit idem auctor : Tertia nocte post sanctissima Patris (Anselmi) venerandam dormitionem, quædam contracta persona, quæ una semper manu et posterioribus serpebat potius, quam gradiebatur; quæ etiam in domo nepotis episcopi annum unum, et duos menses, ac dimidium manserat apud prædicti Patris tumbam, meritis ipsius sana erecta est in prima noctis vigilia : sequenti vero die circa tertiam (ut visum est) horam, fertur, quod quædam a nativitate cæca ibidem fuerit illuminata, quam Brixiensis comitatus incolam tunc audivimus.

Brevitatis causa describere prætermittimus, inquit Baronius, octoginta insignia miracula, quæ ibidem a sancto edita fuerunt usque ad quinquagesimum diem ab ejus obitu, quo idem auctor ille scribebat. Hic igitur tantus vir, doctrina et miraculis celebratissimus, an non vel solus sufficeret oppilandis impioris faucibus Bennonis et similium Gregorii VII calumniatorum, licet nullus alius exstisset, qui contra mendaciloquum Bennonem pro Gregorio VII staret?

II. Auctor, qui Vitam S. Anselmi Lucensis scripsit, Gregorio et Anselmo synchronus, imo hujus etiam discipulus : Ille (Gregorius) mitram capitis sui transmisit isti, Anselmo videlicet, tanquam potestatem suam ligandi, et solvendi, sed et miracula, credo, faciendi. Nam non multo post, cognoscentibus nobis omnibus, per ipsius consilium, et fidem magnam, prædara quædam fecit Deus per eandem mitram mirabilia. Inter alia enim reverentissimus dominus Ubaldo, Mantuanus scilicet episcopus, multis jam annis gravissime spleneticus, toto corpore ulceratus, præsertim in cruribus, sic, ut vix quomodolibet stare posset, vix etiam jacere vel sedere; qui et multa in medicos erogaverat, nihilque profecerat, apposita eadem mitra, ubi major ingrueret dolor, pristinae redditus est sanitati.

Beatus itaque talis, et tantus magister Gregorius, miracula fecit multa vivus, et mortuus : fecit quidem et bonus discipulus ejus Anselmus; magister quidem in Deo, discipulus in Deo et in beatissimo magistro, etc. In extremis suis, sicut ab ipsius capellanis suis didicimus religiosus : Post omnia, inquit, dilexi justitiam, et odio habui iniquitatem (Psal. cxviii, 163); ideo morior in exsilio. Et quidem in vita sua, quod magister ac discipulus docuerunt, hoc et in morte quasi testamento confirmaverunt. Ille, nempe Gregorius, quos obedientes tibi vivens adhuc benedixit, moriens quoque commendavit. Henricianos vero peritus peritusque, nisi post magnum demum conversionem et penitentiam reprobavit : hic, nempe Anselmus, presentibus nobis, et in verbo Domini præ-

A cepit, ut in fide et doctrina beatissimi papæ Gregorii permaneremus. Hæc auctor ille.

Testatur et Berchtoldus Constantiensis, in suo Chronico, S. Anselmum vivum et vita functum, plurimos incitasse et confirmasse, ne ad schismaticorum castra transitionem facerent. Verba Berchtoldi sunt hæc : Beatus Anselmus quondam Lucensis episcopus, ipso eodem suæ depositionis anno, innumerabilibus cepit miraculis coruscare; qui post obitum venerabilis papæ Gregorii VII fideles S. Petri contra tyrannidem Henrici, adhuc in carne vivens, multum incitavit; sed multo plus post obitum suum miraculis coruscans, eosdem contra eundem persistere confortavit, unde et pars Henrici de die in diem cepit deficere, catholici autem in fidelitate S. Petri non cessaverunt proficere.

Idem auctor Vitæ S. Anselmi : Ante omnia id studii semper habuit, quatenus sanctissimum magistrum suum papam Gregorium imitaretur in omnibus, adeo ut discrepare ab illo prorsus nollet, etiam in aliquo. Illius semper meritis tribuit quidquid in ipso fuit, dum vitam rememoravit monasticam, et solitariam, quam se crebro flevit amisisse, etc.

Idem scriptor Vitæ S. Anselmi : Defuncto papa Alexandro, dum sanctissimus Gregorius in Romanum pontificem, Spiritus sancti instigatione, ac voto communi clericorum et laicorum diu renitens esset electus ut sequeretur eum ipse in omnibus, in Lucanam Ecclesiam est et ipse electus episcopus, atque ab illo postmodum consecratus. Igitur, dum aliquanto tempore non semel, aut his, sed sæpius cum eodem religiosissimo ordinatore suo moraretur, vitam ejus consideravit ineffabiliter mirabilem, et mirabiliter ineffabilem; quia, cum de omnibus et singulis fratribus sæculi fieret ad eum concursus, omnibus satisfaceret; veritas vera, ac justitia nunquam ori ejus defuit. Primo (quod magis est mirandum) in ipsis sæcularibus negotiis sæpius excessit mente, exhilarato spiritu suo celesti contemplatione : at si privatus interdum exstiterit, revelationibus etiam divinis jucundatus et confortatus. Hujus, inquam, vestigia dum exsequi ferventer desiderat, incipit oblivisci mundum, etc.

III. Acta Vaticana de rebus gestis Gregorii VII apud Baronium, tomo XI, anno 1075 : Defuncto Alexandro papa, et in Lateranensi Ecclesia honorifice tumulato, dum Hildebrandus archidiaconus esset in ejus exsequiis occupatus, repente factus est in ipsa Ecclesia maximus cleri et populi Romani concursus, clamantium et dicentium : Hildebrandum archidiaconum B. Petrus elegit. Quo audito, idem archidiaconus nimis expavit, et quasi extra se raptus, cucurrit ad pulpitem, cupiens populum ipsum frequentem sedare, et a sua intentione recedere et retrahere : sed Hugo Candidus cardinalis, ubi omnium vota in archidiaconum convenisse indubitanter cognovit, citius præcucurrit, et populum ipsum in hunc modum allocutus est dicens : Ecce, charissimi fratres, scitis et indubitanter cognoscitis quod a diebus

beati Leonis papæ hic archidiaconus, tanquam vir prudens atque probatus, hanc sacrosanctam Romanam Ecclesiam plurimum exaltavit, et civitatem ipsam ab imminentibus periculis liberavit. Unde, quia idoneiorem ad Ecclesiæ regimen invenire nequimus, nos, episcopi cardinales, unanimiter ipsum nobis, et vobis in pastorem, et episcopum animarum nostrarum eligimus. Et continuo universitate populi et cleri acclamante: Dominum Gregorium papam S. Petrus elegit; indutus rubea chlamyde (sicut est mos) et papali mitra insignitus, invitatus et mærens in B. Petri cathedra fuit inthronizatus.

IV. Acta publica electionis Gregorii VII prout exstant in Regesto epistolarum ipsius Gregorii, tomo III epist. decretalium Rom. pontif., et tomo III conciliorum novæ edit. Colon.: *Regnante Domino nostro Jesu Christo anno clementissimæ Incarnationis ejus millesimo septuagesimo tertio, indictione et luna undecima, decim. Kal. Maii, feria secunda, die sepulturæ domini Alexandri, bonæ memoriæ, secundi papæ: ne sedes apostolica diu luceat proprio destituta pastore, congregati in basilica B. Petri ad Vincula, nos sanctæ Romanæ catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ cardinales, clerici, acolythi, subdiaconi, diaconi, presbyteri, præsentibus venerabilibus episcopis et abbatibus, clericis et monachis, consentientibus plurimis turbis utriusque sexus, diversique ordinis acclamantibus, eligimus nobis in pastorem et summum pontificem, virum religiosum, geminæ scientiæ prudentia pollentem, æquitatis et justitiæ præstantissimum amatorem, in adversis fortem, in prosperis temperatum, et juxta Apostoli dictum, bonis moribus ornatum, pudicum, modestum, sobrium castum, hospitalem, domum suam bene regentem (I Tim. III, 2), in gremio hujus matris Ecclesiæ a pueritia satis nobiliter educatum et doctum, atque pro vitæ merito in archidiaconatus honorem usque hodie sublimatum, Hildebrandum videlicet archidiaconum, quem amodo usque in sempiternum et esse, et dici Gregorium papam, et apostolicum volumus, et approbamus. Placet vobis? Placet. Vultis eum? Volumus. Laudatis eum? Laudamus. Acta Romæ x Kal. Maii, indictione undecima.*

V. Lambertus Schaffnaburgensis in Chronico, anno 1073: *Alexander papa, qui et Anselmus, decessit: cui Romani protinus, inconsulto rege, successorem elegerunt Hildebrandum, virum sacris litteris eruditissimum, et in tota Ecclesia, tempore quoque priorum pontificum, omni virtutum genere celeberrimum. Is quomodo zelo Dei ferventissimus erat, episcopi Galliarum protinus grandi scrupulo permoveri cæperunt, nē vir vehementis ingenii, et acris erga Deum fidei, districtius ops pro negligentis suis quandoque discuteret; atque ideo communibus omnes consiliis regem adorti, orabant ut electionem, quæ ejus injussu facta fuerat, irritam fore decerneret; asserentes quod, nisi impetum hominis prævenire maturaret, malum hoc non in alium gravius, quam in ipsum regem redundaturum esset. Stutim rex a la-*

tere suo Eberhardum comitem misit, qui Romanos proceres conveniens, causam ab eis sciscitaretur, quare præter consuetudinem majorum, rege inconsulto, Romanæ Ecclesiæ pontificem ordinassent, ipsumque si non idonee satisfaceret, illicite accepta dignitate, abdicare se præciperet. Is veniens Romam, benigne a prædicto viro susceptus est. Cumque illi mandata regis exposuisset, respondit se, teste Deo, honoris hujus apicem nunquam per ambitionem affectasse, sed electum se a Romanis, et violenter sibi impositam fuisse ecclesiastici regiminis necessitatem; cogi tamen nullo modo potuisse, ut ordinari se permetteret, donec in electionem suam tam regem quam principes Teutonici regni consensisse, certa legatione cognosceret; hac ratione distulisse adhuc ordinationem suam, et sine dubio dilaturum, donec sibi voluntatem regis certus inde veniens nuntius intimaret. Hoc ubi regi est renunciatum, libenter suscepit satisfactionem, et lætissimo suffragio, ut ordinaretur, mandavit; quod et factum est anno sequenti in Purificatione sanctæ Mariæ.

Idem Lambertus non procul a fine sui Chronici, ubi agit de absolute Henrici imp. ab excommunicatione: *Ita absoluto eo ab excommunicatione, papa missarum solemnia celebravit, confectaque sacra oblatione, regem cum cætera, quæ frequens aderat, multitudine ad altare evocavit, præferensque manu corpus Dominicum: « Ego, inquit, jam pridem a te, tuisque fautoribus litteras accepi, quibus me insimulabas sedem apostolicam per Simoniacam hæresim occupasse, et aliis quibusdam, tam ante episcopatum quam post acceptum episcopatum criminibus vitam maculasse, quæ mihi secundum scita canonum, omnem ad sacros ordines accessum obstruxerint. Et licet multorum idoneorum certe testium astipulatione crimen refellere queam, eorum scilicet, qui omnem vitæ meæ ab ineunte ætate institutionem integerrime noverunt, et eorum, qui meæ ad episcopatum promotionis auctores fuerunt; ego tamen, ne humano potius quam divino niti videar testimonio, ut satisfactionis compendio omnem omnibus scandali scrupulum de medio auferam, ecce corpus Dominicum, quod sumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentie meæ, ut omnipotens Deus suo me hodie judicio vel absolvat objecti criminis suspicionem, si innocens sum; vel subitanea interimat morte, si reus. »* Hæc, et alia (ut solemne est) præfatus verba terribilia, quibus Deum causæ suæ æquissimum judicem, et innocentie assertorem adesse precabatur, partem Domini corporis accepit et comedit. Qua liberrime absumpta, cum populus in laudes Dei innocentie ejus congratulatus, aliquandiu acclamasset, tandem impetrato silentio conversus ad regem: *« Fac ergo, inquit, fili, si placet, quod me facere vidiisti, etc. Si te innocentem nosti, et existimationem tuam ab æmulis tuis per calumniam falsis criminationibus impeti, libera compendiose et Ecclesiam Dei scandalo, et teipsum longæ concertationis ambiguo, et sume hanc residuum partem Domini corporis, ut.*

comprobata, Deo teste, innocentia tua, obstruatur omne os adversum te iniqua garrientium, et me deinceps causæ tuæ advocato, et innocentia tuæ vehementissimo assertore, principes tibi reconcilientur, regnum restituatur, » etc. Ad hæc ille inopinata re attonitus æstare, tergiversari, consilia cum suis familiaribus segregatus a multitudine conferre, et, quid facto opus esset, qualiter tam horrendi examinis necessitatem evaderet, trepidus consulere, etc.

Refert idem Lambertus horribilem exitum Wilhelmi episcopi Trajectensis, qui hostili prorsus odio Gregorium VII persequabatur : Wilhelmus Trajectensis episcopus causam regis contra bonum et æquum obstinate tuebatur, et studio partium regis, multa in injuriam Romani pontificis, omnibus pene diebus solemnibus, inter missarum solennia rabido ore declamabat : perjurum eum, adulterum et pseudoapostolum appellans, et tam a se, quam a cæteris episcopis sæpenuero excommunicatum pronuntians. Is brevi posteaquam rex, exactis paschilibus feriis, Trajecto discesserat, repente gravissima ægritudine correptus est. Cumque per acerrimos cruciatus animæ ac corporis urgeretur, miserabili ejulatu coram omnibus, qui aderant, vociferabatur, justo Dei iudicio se et præsentem vitam amisisse et æternam : quod regi ad omnia, quæ perperam intendisset, operam suam, summo adnisi præbuisset, atque in spem gratiæ ejus Romano pontifici sanctissimo, et apostolicarum virtutum viro graves contumelias sciens, et prudens innocenti irrogasset. In hanc vocem, ut asserunt, sine communionem, sine ulla satisfactione exspiravit.

VI. Idem de hoc Wilhelmo tradunt Annales Magdeburgenses, apud Paulum Langium in Chronico Citizenensi : In ipso loco, inquit, in quo Romano pontifici derogabat, ipse mala valetudine corripitur, in qua usque ad miserandum vitæ terminum detinetur. Itaque morbo magis ac magis ingravescente, cum eodem quidam homo regis eum rogaret, ut se cum suo mandato remitteret ad regem : « Hoc, inquit, mitto ei mandatum, quod ipse, et ego, et omnes iniquitati ejus faventes, sumus damnati in perpetuum. Cumque a suis qui aderant clericis, ne talia loqueretur, esset admonitus : Quid aliud, inquit, loquor, nisi quod verum esse visibiliter intueor? Ecce enim demones lectum meum circumstant, quatenus me mox, ut exspiravero, rapiant. Itaque cum fuero e corpore eductus, rogo vos et omnes fideles ne se fatigent pro me faciendo supplicationes. » Hic igitur in desperatione defunctus, diu jacebat insepultus, donec Romam mittitur. Et inde quæsito consilio, ne populus fœtore corrumpere, apostolico jussu, sine commendationibus sepelitur.

VII. Subdit Langius, et iste septimus sit testis pro innocentia Gregorii VII. Quem sectarii eo libentius admittent, quo nascenti Lutheranae sectæ sub finem sui Chronici se benigniorem et æquiores exhibuit : Et ita alii complures Henrici fautores male interiire. Udo, Trevirensis archipresul, repentina morte obiit.

A Burghardus, Misnensis præfectus, ex equo cadens exspiravit. Sic et Godefridus dux, hostis Saxonie, percussus, sine confessione periit. Ita et Eppo episcopus noster, magnus Henrici fautor et assentator, morte malu conclusit, de qua in prædictis Chronicis Magdeburgensis Ecclesie ita ad verbum scribitur : Eppo, Citizenensis episcopus, dum in episcopio S. Chilianum quemdam rivum forti sedens in equo transiret, quem quilibet pedes sine periculo transire posset, ubi nec timor ullus fuit; equo cadente moriens sic interiit sancto Chiliano sic disponente, ut, qui ejus rebus violentus incubuerat, vinumque illius sæpe injuste biberat, aquam quoque suam juste bibendo ultra merum non quærat. Et quia nobis inconciliabilis permansit Deo irreconciliatus, ab hac vita migravit. Hæc ad verbum in prænaratis Magdeburgensis Ecclesie Annalibus leguntur.

B VIII. Chronica Thuringensia apud eundem Langium. Anno Domini 1073, Hildebrandus professione monachus et Romanæ Ecclesie archidiaconus, natione Tuscus, omnium cardinalium consensu solemniter atque canonice electus fit papa, in numero 147 et vocatus est Gregorius septimus. Sedit annis 12, mense uno, diebus 4. Istius prudentia non modo in ipsa Italia, sed etiam in Teutonicis provinciis, sacerdotum refrenata est incontinentia. Hic, ut Martinus ait, concilio 110 episcoporum habito, Henricum imperatorem excommunicavit, quasi Ecclesie Romanæ scissorem; sed tandem absolvit, et post, iterum excommunicavit; quia dissidium in Ecclesia procuravit, pueritia et inexperientia sua existente in casu.

C IX. Marianus Scotus lib. III Chronici : Interea domino Alexandro apostolico de medio sublato, suscepit sedem apostolicam Gregorius septimus, qui et Hildebrandus, professione monachus. Iste, querimoniis et clamoribus catholicorum justis adversum Henricum et scelerum ejus immanitatem auditis, zelo Dei accensus, jam dictum regem excommunicatum pronuntiavit, maxime propter Simoniam. Quod factum catholicis quidem viris bene placuit; Simoniacis vero ac fautoribus regis nimium displicuit : qui dicebant, nunquam fuisse auditum, regem aliquando excommunicationi subditum. Facta est igitur maxima divisio in Ecclesia Dei; catholicis domino apostolico studiose faventibus ac præceptis ejus, schismaticis Henrico et cooperatoribus ejus ex corde obedientiam exhibentibus. Inter quos erat princeps et signifer justitiæ, dilectus Deo et hominibus, beatus Anno Coloniensis archiepiscopus (cujus memoria in benedictione est) cum reverendissimis Ecclesiarum rectoribus, Sigefrido Moguntino, Vezelino Magdeburgensi, Rucherio Halverstadensi aliisque episcopis et abbatibus, monachis et clericis, assentientibus quoque principibus totius Saxonie, Ottone duce, Magno duce, Udone marchione, Ludovico comite, cum aliis innumerabilibus tam nobilibus quam infirmorum militariibus viris. Quorum fidei devotionem ac fervorem justitiæ venerabilis papa Gregorius audiens, et contra eos sævitiam Henrici, fautorumque ejus, quemadmo-

dum et contra semetipsum insurgere videns ne deficerent in tribulationibus, quas sustinebant ab iniquis, sed fortiores, imo constantiæ virtute solidiores efficerentur; missis ad eos litteris, paucis, hæreticorum audaciam, garrulitatem et superbiam, auctore Henrico ac defensore, ad injuriam et contumeliam sanctæ sedis apostolicæ perstrinxit elatam. Quamobrem quod regem anathematis vinculo alligaverit, litteris insinuavit, quibus catholici ad resistendum iniquis hæreticis constantiores effecti sunt.

Idem Marianus ibidem: Gregorius igitur præsul venerabilis, hæreticorum insaniam, catholicorum quoque, astipulante veritate, cognoscens constantiam, Rodolpho regi missis litteris, apostolicam mandavit benedictionem: in quibus etiam omnibus Christi fidelibus, beato Petro, ac sibi vicario ejus, obedientiam profitentibus, universaliter insinuavit, Henrico propter superbiam, inobedientiam ac falsitatem, regni dignitatem ablatam, Rodolpho vero regi pro sua humilitate, obedientia et veritate, auctoritate S. Petri collatam.

X. Dodechinus continuator Mariani: Ipse Urbanus venerabilis papæ Gregorii scripta et dicta contra schismaticos habita confirmavit. Et anno 1090 beatæ memoriæ papam Gregorium nominat.

XI. Stephanus episcopus Halberstatensis causam Gregorii VII fortissime contra Henricum regem egit in ea epistola quam scripsit ad Waltramum Ecclesiæ Magdeburgensis (sic habet Pistoriana editio Dodechini) episcopum, sub nomine Ludovici comitis, quem Waltramus ad partes Henrici pellicere studuerat. Exstat apud Dodechinum anno Christi 1090. Inter cætera sic loquitur: *Audi vera, non fucata: Audi fortia, non faceta. Omnis qui dignitates spirituales vendit, hæreticus est. Dominus autem Henricus, quem regem dicunt, episcopatus et abbatias vendit. Etenim Constantiensem, Babenbergensem, Moguntinensem et plures alios, pro pecunia; Ratisponensem, Augustensem, Strasburgensem, pro gladio; abbatiam Fuldensem, pro adulterio; Monasteriensem episcopatum (quod dicere et audire nefas est!) pro Sodomitica immunditia vendidit. Quæ, si impudenter negare volueris, teste cælo, teste terra, omnes etiam a furno redeuntes scioli concludent: Ergo, dominus Henricus hæreticus est. Pro quibus nefandis malis ab apostolica sede excommunicatus, nec regnum nec potestatem aliquam super nos, quia catholici sumus, poterit obtinere.*

Infra idem Stephanus: *Quod vero papam Gregorium, regem Rodolphum, marchionem Eggebertum pessimi interitus damnas, et dominum tuum, quia illis superstes est, bonificas; liquet profecto ab omni spirituali te cognitione manere vacuum. Nonne beatius est bene mori, quam male vivere? « Beati enim, qui persecutionem patiuntur propter justitiam (Matth. v). » Jam et Neronem, quia apostolis Petro et Paulo; jam et Herodem, quia Jacobo apostolo; jam et Pilatum, quia Domino Jesu Christo supervi-*

æerint, beatos æstimas. Qua opinione quid insanius aut infelicius dici potest?

XII. S. Anselmus Cantuariensis, in præfatione ad librum *De fermentato et azymo*, nullam salutem dicere vult Waleramo vel Walramo Nuvenburgensi episcopo, quod partes Henrici sequeretur, et excommunicatus esset. Si certus essem, inquit, prudentiam vestram non favere successoribus Julii Cæsaris, et Neronis, et Juliani, et potestati contra successorem et vicarium Petri apostoli, libentissime vos, et amicissimum et reverendum episcopum salutarem; quoniam autem ad defensionem veritatis contra Græcos, qui ad vos venerunt, quæritis; secundum posse nulli deesse debemus: opusculum vobis misi, quod de processione Spiritus sancti edidi contra illos.

B Et epistola octava ad Wilhelmum abbatem docet idem Anselmus sententiam excommunicationis contra Henricianos, Simoniacos et clericos incontinentes latam esse justam, ac proinde tales, ut ecclesiastica communione privatos, declinari debere. Utriusque epistolæ, videlicet ejus quæ est ad Walramum, episcopum Naumburgensem, et ejus quæ est ad Wilhelmum abbatem, magna cum commendatione mentionem facit Dodechinus in Appendice ad Marianum anno Domini 1094.

XIII. Compilatio chronologica incerti auctoris, tomo I script. Germaniæ quos claris. vir D. Joannes Pistorius olim edidit: *Anno Domini 1076 (error est in tempore), Gregorius papa hujus nominis VII a B. Petro 167 ordinatur, etc. Iste vocabatur Hildebrandus, et fuit in Scripturis valde eruditus, etc. Iste papa etiam stricte sub pœna auguria inhibuit, et sortilegia, et incantationes, et magicas artes.*

XIV. Godefridus Viterbiensis: *Ipse Gregorius papa ad Simoniam extirpandam et clericorum incontinentiam reprimendam intendens, imperatorem ipsum ad synodalia pro hujusmodi frequenter vocavit. Conubia clericorum, a subdiaconatu et supra, per totum orbem Romanum, edicto decretali, in æternum prohibuit, ac seipsum athletam Dei pro domo Domini murum constituit.*

XV. Fasciculus temporum, seu Wernerus Rolewinck: *Iste Gregorius fuit vir sanctus, et multas persecutiones pro justitia perpassus est. Hic antea dicebatur Hildebrandus, prior Cluniacensis; et fuit legatus in Gallia, et dure processit contra Simoniacos. Quemdam etiam episcopum miraculose vicit de Simonia; quia non potuit contradicere Spiritui sancto. Factus autem papa, synodum celebravit, in qua contra eos simili zelo processit, et contra presbyteros uxoratos, amovendo eos a divino officio. Fuerunt enim tempora satis arida. Et quia justitiæ rigorem visus est tenere solito more, contra eum multi insurrexerunt. Et primo Cinthius, præfecti filius, eum cepit, cum primam missam in nocte Nativitatis celebraret, et in turri sua posuit; sed Romani turrim destruunt, et papam liberant, et Cinthium extra urbem ejiciunt. Deinde imperatorem excommunicavit propter dissi-*

dium. Qui post veniens ad ipsum, et pluribus diebus nudis pedibus super glaciem stans, vix absolutionem impetravit. Sed imperator non perseveravit in humili obedientia, quam cepit.

XVI. Paulus, Bernriedensis.

XVII. Gerochus Reicherspergensis, de utroque ista Aventinus libro v Annalium Bojorum : Legi multos, praesertim Paulum Bernriedensem, Gerochum Reicherspergensis antistitem, Augustinianos mystas, in Bojaria ortos. Uterque de hujuscemodi discordia perniciose libros edidit ; uterque pars hujus tumultus fuit : ille, Reginoburgi ; hic, Augustae primariae aedis sacerdos. Ambo rebus Hildebrandi studuere, etc. Heinricum stupris, amoribus, impudicitiae et adulterii flagrasse infamia, ne amici quidem negant, etc. Gregorium virum sanctissimum pervicaciorum existisse Paulus Bernriedensis, qui ejus vitam libris duobus complexus est, et reliqui ejus partium acerrimi propugnatores produnt.

Quaesivi duos hosce auctores in Bavaria et extra diligenter, partim mea, partim amicorum opera, nec reperi ; cum tamen certum sit utriusque monumenta visa et lecta, forsitan et expilata esse ab Aventino, qui eodem libro quinto haec, quae de Wilhelmo Trajetensi accipienda videntur : Paulus Bernriedensis narrat episcopum quemdam, dum pro concione Hildebrandum vituperaret, fulmine tactum esse, dumque ageret animam, dixisse : « Ignea catena constrictus trahor ad inferos ; ite, nuntiate Caesari, ut resipiscat, et flagitium in Deum, divum Petrum, ejus vicarium commissum, officiis compenset, nisi me antecedentem ad aeterna supplicia subsequi malit. » Eodem quoque die, nempe paschalibus quarto Kal. Martii, ut idem Paulus recitat, episcopus Spirensis, Gregorio septimo iniquus, ab eodem Kalendis Martiis devotus, animam efflavit. Gregorio Salernum profugo intrante, civis quidam dixerat : Auctor dissensionis, qui totum orbem terrarum armis et bellis involvit, hujus urbis quoque quietem conturbaturus advenit. Mox ille, his dictis, obmutescit ; deductus ad Gregorium, errorem suum confitetur, ab eodem sanitati restituitur.

XVIII. Bertoldus Constantiensis, in Chronico, si tamen diversus est a Bernaldo Constantiensi, cujus nova pro Gregorio VII testimonia jam primum in lucem promimus : Romae Alexander papa decessit ; pro quo venerabilis Hildebrandus, Romanae Ecclesiae archidiaconus, communi omnium consilio expetitur papa constituendus. Quo audito, ipse archidiaconus se viribus esse imparem tanto honori, imo oneri, reputans, inducias respondendi petiit, et sic fuga elapsus, aliquot dies ad Vincula S. Petri occultatus latuit. Sed tandem vix incentus, et ad apostolicam sedem vi perductus, papa CLIX septimo Kalend. Maii ordinatur, et Gregorius VII appellatur. Cujus prudentia, non solum in Italia, sed etiam in Teutonicis partibus, refrenata est sacerdotum incontinentia : scilicet, quod praedecessor ejus in Italia, hoc ipse in tota Ecclesia catholica prohibere studuit.

De eodem pontifice idem Bertoldus anno Christi 1076 : Cincius quidam Romanus civis Gregorium papam, die Nativitatis Domini, missarum solemnium celebrantem comprehendit ; quem ita comprehensum quidam ex militibus ejusdem Cincii occidere destinavit. Sed cum gladium supra caput ejus vibraret, nimio terrore correptus, corruit, nec inceptum ictum explere potuit.

Recenset idem Bertoldus nonnulla divinae vindictae exempla in adversarios Gregorii VII et Henrici regis asseclas. Quae ascribere lubet : Vercellensis episcopus, depositi regis cancellarius, cum omnibus suis sequacibus colloquium generale circa Kalendas Maii in Rumalibus condixit, ut, si aliquo modo posset, Gregorium papam deponeret ; sed ipse, ad eundem terminum absque ecclesiastica communione, vitam simul et episcopatum, heu miserabiliter ! deposuit, quo ille papam nefaria praesumptione statuit deponere. Non multo post ejus interitum, praefectus Romanae urbis, indefessus miles S. Petri contra schismaticos, a quodam fautore Henrici crudeliter occiditur ; ad cujus corpus in parvo tempore, plus quam viginti miracula contigerunt, ut fidelium virorum relatione didicimus. Imbrico Augustensis episcopus, qui in praeterito Pascha Rudolpho regi fidelitatem juravit, nil de perjurio curans, Henrico adveniendi adhaesit, et apud illum quadam die missam faciens, hanc sibi conditionem miser imposuit ut sacra oblationis perceptio in judicium ei proveniret, si Dominus ejus Henricus regnum sibi injuste usurparet. Post hanc temerariam perceptionem, parvo quod supervixit tempore usque ad mortem nunquam se sanum de lecto levavit. Nam circa Kal. Julii absque ecclesiastica communione defunctus est. Item Sigehardus Aquileiensis patriarcha in auxilium Henrico contra banum apostolici, armata manu veniens, in amentiam vertitur apud Ratisponam, et ex ipso itinere repentina morte intercipitur, sicque domum, non sine aliquibus suorum funeribus, in corpore et anima mortuus, reportabatur.

Idem Bertoldus, anno 1085 : Sed jam Deus omnipotens famulum suum Gregorium papam nolens diutius laborare, imo pro laboribus suis digne remunerare volens, de hujus vitae ergastulo eum vocavit. Nam aliquanto tempore graviter corpore infirmatus, sed in defensione justitiae usque ad mortem firmissimus, Salerni diem clausit extremum. De cujus obitu omnes religiosi utriusque sexus, et maxime pauperes doluerunt. Erat enim catholicae religionis ferventissimus institutor, et ecclesiasticae libertatis strenuissimus defensor. Noluit sane ut ecclesiasticus ordo manibus laicorum subjaceret, sed eisdem, et morum sanctitate, et ordinis dignitate praemineret ; quod illum latere non poterit, quicumque ejusdem apostolici regnum diligenter perlegerit. Postquam autem in gubernatione sedis apostolicae, imo totius Ecclesiae duodecim annos et unum mensem legitime decertavit, tandem ex hac luce, anno Incarnationis Dominicae 1085, indictione octava, VIII Kal. Junii subtractus,

superæ vocationis βραβεῖον accepisse non dubitatur, sepultus Salerni in ecclesia Sancti Matthæi, quam ipse eodem anno dedicavit. Sed Guibertus hæresiarcha, multum de obitu ejus lætabatur, licet parum prosperitatis suæ parti in eo lucraretur. Nam omnes catholici post mortem domini apostolici non minus quam ante, eidem hæresiarchæ restiterunt, ipsumque de Roma Ravennam repedare compulerunt.

XIX. Bernardus, primum Constantiensium scholarum magister, postea monachus Corbeiensis in Saxonia, pro Gregorio VII apologiam scripsit, de quo Bertoldus Constantiensis in Chronico ad annum 1088 : Bernardus Constantiensium magister scholarum, vir eruditissimus, in causa S. Petri ferventissimus, in Saxonia sub monastica professione migravit ad Dominum.

De eodem, ad annum 1091, idem Bertoldus : Bernardus quoque Constantiensium scholarum magister, multa nobis sui ingenii monumenta reliquit, multaque pro catholicis contra schismaticos sui temporis elegantissime scripsit, et primum quidem ad quosdam suos amicos, de judicio Gregorii papæ VII super schismaticis, et de sacramentis extra Ecclesiam usurpatis. Postea etiam ad venerabilem Hartungum Magdeburgensem episcopum de eadem causa magnum librum luculentissimum composuit, ex persona sanctæ Ecclesiæ; in quo testimoniis sanctorum Patrum omnes insidiosas cavillationes eorumdem schismaticorum prudenter annullasse videtur. Sed in eisdem scriptis nimio zelo ductus, alicubi modum excessisse notatur, videlicet ubi agit de sacramentis schismaticorum. Negat enim omnino ab eis et ab eorum communicatoribus sacramenta posse confici, ita ut ab illis ordinatos, si respiscant, iterum ordinandos censeat. Cæterum si quis hæc plenius nosse desiderat, scriptum cujusdam ad eundem Bernardum, de eadem questione directum, diligentissime perlegat; in quo testimoniis sanctorum Patrum evidentissime docebitur quid SS. Patres de illa questione censuerint sentiendum. Verum, idem venerabilis Bernardus in ista, sicut et B. Cyprianus in rebaptizationis sententia, non pertinaciter contra Ecclesiam egerunt, sed utcunque, nimium contra schismaticos zelantes, aliquantulum regulam ecclesiasticam excesserunt.

Bernardum hunc ita sensisse satis liquet ex epistola ejus ad Bernaldum Constantiensem, quam infra inter opuscula Bernaldi reperies, et ex primo tractatu Bernaldi De sacramentis excommunicatorum, quem rogatu Bernardi, Corbeiensis postea monachi, composuisse videtur, de quo plura inferius.

XX. Gebhardus archiepiscopus Salisburgensis, de quo Bertoldus, anno 1088 : Gebhardus venerandæ memoriæ Juvaviensis archiepiscopus, in causa S. Petri præcipuus, qui schismaticos publice dictis et scriptis confutare consuevit, de hac luce subtractus XVIII Kalend., — magnum mœrorem catholicis dereliquit.

XXI. Auctor, qui Vitam S. Gebhardi scripsit, tomo VI Antiquæ Lectionis : Post aliquot annos excommunicatur rex Henricus in synodo Romana, et

A episcopi singuli, missis a papa Gregorio epistolis : præmoniti sunt, etiam obsecrati pro observanda S. Petro et ejus vicario obedientia, inbanniti quoque et sub obtentu sui officii sunt astricti ne regi anathematizato et ejus consiliariis nominatis communicarent. Hoc novum, sive rarum in regem anathema, utrum ex venditione episcopiorum et abbatiarum, an ex alia infamia causas sumpserit penes earum conscios sui et iudices. Nobis sententia pastoris timenda est, sive justa, sive injusta. Prædictus enim piæ memoriæ papa Gregorius, velut alter Eltas, spiritu Dei plenus, et zelo justitiæ et veritatis accensus, sacerdotes Baal, non quadringentos, sed infinita millia trucidaverat, quia, vel eos qui per Simoniam episcopatus, abbatias, præposituras, præbendas vel ecclesias obtinuerant, vel, qui in sacerdotio aut diaconatu uxores habuerant, vel, qui a Simoniacis vel schismaticis ordinati fuerant, gladio Petri omnes simul truncaverat. Proinde istorum instinctu, Henricus imperator Guibertum Ravennatem hæresiarcham, expulso præfato papa Gregorio, Romæ inthronizavit. Videres nunc naviculam beati Petri, quasi dormiente interim Jesu propemodum mergi et tempestatum procella vexari, dum omnes veritatem et fidem beato Petro et ejus vicario servantes, aut in undas mortis dirum fremens ac fervens salum trahebat, aut in longum exsilium, patria, honoribus, rebus extorres jactabat. Tempora nimirum tunc valde periculosa instabant, cum, præter Christi athletam nostrum dominum Gebhardum archiepiscopum Salisburgensem, Altmannum Pataviensem, Adalberonem Wirzburgensem, Hermannum Metensem, Meginwardum Frisingensem, præter hoc solos quinque, in toto regno Teutonico episcopus catholicus inveniri non poterat. Ea igitur tempestate iste noster dominus, sæpefatus archiepiscopus fidelis Romanæ Ecclesiæ, et veritatis catholicæ propugnator eminebat, qui, velut alter Machabæus lorico fidei se succinxerat, et gladio verbi sui castra Ecclesiæ in toto regno Teutonico protegebat.

XXII. Micrologus, seu Guido, Aretinus cap. 14, lib. De officiis ecclesiasticis : Sedi Romanæ, nostro tempore talem Deus gubernatorem, reverendæ memoriæ Gregorium papam imposuit; qui sub decem suis antecessoribus a puero Romæ nutritus et eruditus, omnes apostolicas traditiones diligentissime investigavit, et investigatas studiosissime in actum referre curavit. Hunc ergo doctorem, religione et auctoritate præcipuum, imo apostolicam traditionem per ipsum in consecrandis mysteriis potissimum imitari decrevimus, etc. Reverendæ memoriæ Gregorius papa fecit, etc.

XXIII. Domnizo presbyter qui Vitam Mathildis versibus descripsit. In qua lucubratione exstant varia Gregorii VII et Anselmi Lucensis elogia. Multa ex ejus libro describit Baronius, tomo XI, passim in annis pontificatus Gregorii VII.

XXIV. Leo Ostiensis in Chronico Cassinensi lib. III, cap. 64 : Anno Dominicæ Incarnationis 1085, indictione octava, cum venerabilis semperque reco-

lendarum memoriarum Gregorius papa VII Salerni magna vi morbi premeretur, ante tertium sui obitus diem, rogatus ab episcopis et cardinalibus, qui forte tunc aderant una cum Desiderio, quid de Romanæ sedis post obitum suum ordinatione juberet, hortatus est ut, si quo pacto possent, ipsum Desiderium pontificem facerent, etc.

Narrat idem Leo eodem lib. III, cap. 55, visum quoddam coeleste columbæ niveæ, super Gregorio residentis, cum sacra missarum solemnija celebraret; quod visum, cum, qui vidit, evulgare cunctaretur, his verbis divinitus patefacere jussus est: *Vade celeriter, et hoc ipsum auribus papæ intimato, ut constanter vigore sancti Spiritus quod cepit exsequatur.*

XXV. Otho Frisingensis, lib. VI: Anno sequenti Alexander vita et sacerdotio perfunctus decessit, sedemque Hiltprando archidiacono suo, qui Gregorius VII dictus est, reliquit. Ex hinc schisma gravissimum, eo quod absque consensu regis per electionem constitutus fuerat, oritur. Ipse autem, qui per multum temporis ad libertatem Ecclesiæ obtinendam privatus laboraverat, jam ad sacerdotalem dignitatem proventus, a cæpto desistere indignum ducens, tam ob hoc quam pro Simonia extirpanda ac incontinentia clericorum reprimenda, plurimum desudabat. Denique non solum regem pro ejusmodi ad synodalia responsa crebro vocavit, sed et datis decretis, clericorum, a subdiaconatu et supra, connubia in toto orbe Romano cohibuit, formaque gregis factus, quod verbo docuit exemplo demonstravit, ac fortis per omnia athleta, murum se pro domo Domini ponere non timuit, etc.

Idem Otho: Prædictus pontifex Gregorius a rege urbe pellitur, Guibertusque Ravennatensis episcopus in locum ejus subtruditur. Porro Gregorius, Salerni manens, appropinquante vocationis suæ tempore, dixisse fertur: *Dilexi justitiam, et odivi iniquitatem, propterea morior in exsilio. Quia ergo in principe suo regnum ab Ecclesia præcisum, graviter percussum fuit, Ecclesia quoque tanto pastore, qui inter omnes sacerdotes et Romanos pontifices præcipui zeli ac auctoritatis erat, orbata, dolorem non modicum habuit.*

Idem lib. VII, cap. 1: *Defuncto Salerni beatæ memoriæ summo pontifice Gregorio, etc.*

XXVI. Bruno in Historia belli Saxonici. Exstat tomo I Scriptorum illustrium Germaniæ, quos Calvinianus Freherus evulgavit. Tota hæc Historia est contra Henricum et Henricianos pro Gregorio VII et illis qui causam S. Petri tuebantur. Enumerat ipse quoque tragicos interitus quorundam schismaticorum; de quibus supra ex Schafnaburgensi et Chronico Citizenensi aliquid dictum: *Patriarcha, inquit Bruno, qui legatus apostolici, maximus auctor abjuratæ exstiterat Henrici, et novi regis instituendi, postquam, ex regi quasi regi sociatus, retrogradus efficitur, repentina morte præventus, quod communicabat excommunicatis, incommunicatus et inconfessus hinc vitæ subtrahitur. Verum, quod tantæ*

dignitatis virum non decebat ire solum ad infernum, quinquaginta (sicut audivimus) de suis habuit socios, eadem morte repentina correptos, ne quos habebat in iniquitate consortes, in retributione non haberet participes.

Udo Trevirensis archiepiscopus, omni pietate plenus, dum nimis mansuetus tyrannidi non resistens, Henrico plus quam decebat obsequitur, ejus flammeo furori suæ consensionis oleum ministrat, et ut ecclesiæ deprædentur licentiam donat, mox in crastino mane mortuus invenitur, ut omnibus aperte constaret ideo tali eum morte obiisse quod in ecclesiarum prædatione non timuit assensum præbere.

De Eppone Citizenensi episcopo, de quo hic etiam Bruno, supra jam diximus: *Godefridus dux, qui fuit maximus hostis Saxonie, perit in secretiori corporis parte perfossus sævo mucrone, nec purgatus ultima confessione, nec munitus sacra communione.*

Godebaldus, dum equo suo noviter ferrato pedem posteriorem levaret, ut an apte ferrum esset impositum perspiceret, ab ipso pede in fronte percutitur et sic ab hac vita abstrahitur.

Burchardus Misnensis præfectus, dum in quadam sua, cui præerat, urbe ab urbanis invaditur, equo cui insidebat frustra calcaribus vulnerato, fugere molitur; qui equus sæpe prius de velocitate laudatus, modo cum maxime maximo cursu opus erat, fit stationarius, quasi diceret: *Mihi non licet eum nunc a vobis eripere qui, dum sibi licuit, nolebat se corrigere. Moritur ergo cum magno animæ suæ periculo, quod sæpe consensum præbuit periculoso sævissimi regis consilio.*

Luipoldus frater Berthaldi, regis consilarii, qui et ipse ejus consiliarius erat, dum quadam die juxta regem, equitans cum eo quoslibet sermones conferret, accipiter, quem sinistra portabat, volitare cepit, quasi capturam peteret; ille vero post avem parumper se inclinans, ab equo gravis cecidit; et ense, quo cinctus erat, e vagina lapsum capulo terræ defixo, in pectore medio recepit, et qui sæpe pravi consilii consors vel auctor fuit, sine consilio perpetuæ salutis ab hac vita recessit.

XXVII. Helmoldus, lib. I Chronic. Slavorum, cap. 28: *Post paucos autem dies, principes Saxonum, præter voluntatem regis captivitate absoluti, in propria reversi sunt, nec unquam de cætero promissionibus regis fidem præbuerunt. Missa ergo relatione Saxonum principes ad apostolicam sedem conquesti sunt reverendissimo papæ Gregorio VII qualiter rex, divinæ legis contemptor, Ecclesiis Dei in statuendis episcopis omnem canonicæ electionis libertatem adimmet, ponens per violentiam episcopos quos voluisset. Insuper quod, more Nicolaitarum, de uxore sua publicum fecisset prostibulum, subjiciens eam per vim aliorum libidini; aliaque per plurima, quæ inconvenientia visa sunt et auditu difficilia. Quamobrem dominus apostolicus, zelo justitiæ permotus, missis legatis, vocavit regem ad apostolicæ sedis audientiam. Qui secundam et tertiam vocationem dissimulans, ad*

ultimum familiarium consiliis astrictus, timentium a Gregorio gestas copiose cum ejusdem laude exsequitur.

XXVIII. Albertus abbas Stadensis in Chronico eadem fere scribit quæ Helmoldus. Hæc item anno 1085 : *Hildebrandus papa, qui et Gregorius, apud Salernum moritur; cui Desiderius cardinalis Romanus, et abbas Cassinensis, verus Christi famulus, licet multum renitens, substituitur assensu Nordmannorum, et Mathildis potentissimæ per Italiam feminæ, cunctorumque ejusmodi sectam æmulantium. Et hi quidem, qui videbantur perfectiores et columnæ in domo Dei, adhæserunt sicut Gregorio, ita et Desiderio; cæteri vero, quos aut timor aut favor Cæsareus agebat, secuti sunt Guibertum, qui et Clemens, etc.*

Certe cum successorem Gregorii, quem Gregorio addictissimum fuisse probe norat, tantis laudibus afficiat, non potuit de Gregorio sinistre sentire, vel ex suo sensu scribere, cum eadem prorsus fuerit causa successoris, quæ Gregorii antecessoris.

XXIX. Alphanus archiepiscopus Salernitanus in Oratione metrica apud Baronium, tomo XI :

*Archiaspolicus qui culmine fulget honoris
Protege Gregorium, scis quem amare Petrum
Septimus in numero vigilantum munera septem
Possideat semper flammis ille tui.*

XXX. Deusdedit presbyter cardinalis in commentario De privilegiis Romanæ Ecclesiæ apud Baronium, tomo XI, anno 1080 : *Post præstita domino suo beatæ memoriæ septimo Gregorio papæ fidelitatis sacramenta, et obedientiam VIII annis exhibitam, apostolicum thronum invasit. Loquitur de Guiberto antipapa.*

XXXI. Magnum Chronicon Belgicum, editum nuper a clarissimæ et laudatissimæ memoriæ D. Joanne Pistorio : *Gregorius VII natione Tuscus, etc., Hildebrandus prius vocatus, etc., postmodum vero cardinalis, propter laudabilem ejus vitam in papam a cardinalibus est electus, etc. Infra : Defuncto Salerni beatæ memoriæ summo pontifice Gregorio, etc.*

XXXII. Wilhelmus Tyrius, lib. I Belli sacri, cap. 13, ubi loquens de Investituris episcopatum ab Henrico conferri solitis, sic scribit : *Quod dominus papa contra omnem fieri honestatem considerans, et jura in eo facto conculcari ecclesiastica perpendens, semel, secundo, ac tertio eundem imperatorem commonuit, ut a tam detestabili desisteret præsumptione. Quem præceptis salutaribus commonitum, cum revocare non posset, vinculo anathematis innodavit, etc.*

XXXIII. Vincentius in speculo lib. XXV, cap. 44, Gregorium miraculis et charismate arcana pectorum cognoscendi claruisse scribit.

XXXIV. S. Antoninus, parte secunda Summ. Hist., tit. 16, cap. 1, § 21 : *Erat vir iste (Gregorius VII) religiosus ac timens Deum, justitiæ et æquitatis amator, in adversis constans, in prosperis moderatus, fuit et valde cordatus, Ecclesiæ jurium defensor acerrimus, et qui præter Deum, in his quæ ad justitiam pertinebant, nil timuisset efficere*

XXXV. Blondus Decadis secundæ lib. III ubi res

a Gregorio gestas copiose cum ejusdem laude exsequitur.

XXXVI. Epitomator Blondi Æneas Sylvius in compendio Blondi.

XXXVII. Joannes Villanus lib. IV Hist. Florentinæ.

XXXVIII. Martinus Polonus in Chronico : *Hic propter laudabilem vitam est in papam electus a cardinalibus, etc. Salerni mortuus est miraculis coruscando.*

XXXIX. Sabellicus Ennead. 9, lib. III.

XL. Volaterranus lib. XXII Anthropologiæ : *Hic (Gregorius VII) præter omnes, quod vir pius et Christianæ religionis acerrimus defensor fuerit, labores pertulit magnos.*

B XLI. Trithemius in Chronico Hirsaugiensi, anno Domini 1078 : *Mortuo papa Alexandro successit Hildebrandus abbas Sancti Pauli ordinis nostri, et Romanæ Ecclesiæ archidiaconus, et præfuit annis duodecim, dictusque est Gregorius hujus nominis septimus, vir certe multæ doctrinæ, magnæque pietatis, prudentiæ, justitiæ, constantiæ et religionis, qui multa pro defensione libertatis ecclesiasticæ et fecit bona, et sustinuit adversa. Hic primum fuit monachus Cluniacensis, et a Leone papa IX S. R. E. archidiaconus ad monasterium S. Pauli ordinatus, hoc anno post Alexandrum omnium consensu summus pontifex creatus est.*

XLII. Nauclerus in Chronico Generat. 36 et 37.

C XLIII. Albertus Crantzius lib. V. Metropolis, cap. I; *Gregorius VII, Hildebrandus ante vocatus, natione Etruscus, cum multa pro Romanis pontificibus egisset, acclamante clero et populo, Hildebrandum a B. Petro electum successorem, magnis votis et concordibus eum designavere Patres. Multus illi labor erat cum Henrico IV, multiplex colluctatio, sed superavit veritas, et justitia, obtinuitque pontifex ut ad annum decimum tertium perveniret.*

XLIV. Philippus Bergomensis in supplemento Chronicorum : *Gregorius VII papa, natione Etruscus, etc. Vir certe Deo et hominibus gratissimus, prudens, justus, clemens, pauperum pupillorumque ac viduarum patronus et pater, nec non et Ecclesiæ Romanæ contra hæreticorum improbitatem et malorum principum potentiam, res ecclesiasticas per vim occupare conantium unicus et acerrimus defensor.*

Paulo infra de capto pontifice eodem.

Sed die sequenti, Romani cognito facinore, ipsum Cincium prosequuntur et pontificem sanctum liberant, turrimque evertunt, etc.

Post pauca de Mathilde : *Mathildis comitissa nobilissima et optima atque illustris femina, virtute et rebus optime gestis clara et inclita ubique prædicatur. Guibertum autem illum (Clementem dictum) antipapam vocat. Hic, subdit post paululum, malorum omnium caput, morte subitanea correptus scelerum suorum pœnas dedit.*

XLV. Andreas Ratisbonensis in Chronico manuscripto Bibliothecæ ad S. Emmeramum Ratisbonæ :

Gregorius VII, natione Tuscus, quondam Hiltprandus prior Cluniacensis, propter laudabilem vitam a cardinalibus in papam electus, Wichpertum Ravennensem archiepiscopum, qui dictus est Clemens, habuit antipapam.

Et paulo infra : Qui post in Apuliam descendens Salerni mortuus est miraculis coruscans. Infra refert miraculum quod legatus Lugdunum fecit circa archiepiscopum Eberudunensem Simoniacum, qui non potuit ante depositionem dicere : *Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto*; post expedite dixit : *et Spiritui sancto*. Eandem historiam refert Gobelinus in suo Cosmodromio, ætate VI, cap. 57.

XLVI. Platina in Vita Gregorii VII.

XLVII. Onuphrius, in lib. De summis pontificibus, et in Annotationibus ad Platinam, ubi dicit se vitam hujus pontificis quinque libris conscripsisse.

XLVIII. Sigonius, libro IX De regno Italiae, ubi in hujus pontificis laudem plura eleganter ex antiquioribus monumentis depromit.

XLIX. Joannes archiepiscopus Lugdunensis epist. ad Ivonem Carnotensem (est epist. 239 inter Ivonianas) : *Nunquid incusas Gregorium VII qui regem Henricum ob sua scelera damnavit?*

Quinquagesimus ergo testis pro innocentia Gregorii VII sint hæc opuscula Bernaldi Constantiensis, nunc primum in lucem deprompta; cum enim hæretici tam diligentes sint in evulgando mendacissimo suo Bennone, summo Gregorii hoste et criminatore, haud decet ut orthodoxi a conquirendis Gregorii defensoribus et advocatis cessent.

Est autem observandum hæc opuscula fuisse composita a Bernaldo, occasione decretorum, quæ Gregorius pontifex contra Simoniacos, concubinos, et clericos conjugatos diversis temporibus sub pœna excommunicationis promulgaverat, addito interdicto ne quis hujusmodi sacerdotum missis interesset. Hujus sanctionis plerique ex supra dictis auctoribus mentionem faciunt, quæ et a Gratiano in volumen Decretorum relata est distinct. 81 : *Si qui sunt presbyteri, diaconi vel subdiaconi qui in crimine fornicationis jaceant, interdiciamus eis, ex parte Dei omnipotentis et S. Petri auctoritate, ecclesie introitum, usque dum pœniteant et emendent. Si qui vero in suo peccato perseverare maluerint, nullus vestrum officium eorum audire præsumat, quia benedictio eorum vertitur in maledictionem, et oratio in peccatum, testante Domino per prophetam : « Maledicam, inquit, benedictionibus vestris (Mal. II). » Qui vero huic saluberrimo præcepto obedire noluerit, idolatriæ peccatum incurrit, Samuele testante : « Peccatum ariolandi est, non obedire, et quasi scelus idolatriæ, non acquiescere (I Reg. XV); » et beato Gregorio astruente : Peccatum igitur paganitatis incurrit quisquis, dum Christianum se asserit, sedi apostolicæ obedire contemnit.*

Hinc nonnulli, quorum haud postremus Sigebertus in Chronico, ansam arripuerunt calumniam struendi Gregorio, quasi crederet sacramenta ab improbis et excommunicatis valide administrari non posse,

A errore jam olim in priscis hæreticis, nominatim in Donatistis, damnato. Nonnulli etiam, quamvis Gregorio addictissimi, non malo animo, sed nimirum nimio adversus schismaticos, Simoniacos et concubinos zelo proveci, defendere hoc ipsum institerunt, quasi rectæ et sanæ doctrinæ, atque adeo ipsi etiam sedi apostolicæ consentaneum; ex quorum numero unus fuit Bernardus ille Corbeien-sis, ut apparet ex epistola ejus quam infra habes, et supra id etiam ex Bertoldi Constantiensis Chronico adnotavimus.

B Erant præterea non pauci qui Gregorii decreta vellicarent, traducerent et repudiarent, quod carni et sanguini, et corruptissimis cleri moribus parum grata et amica acciderent. Quocirca ubicunque promulgabantur, clerici propemodum in rabiem versi quidvis potius ferre volebant, quam licentiæ suæ imponi fibulam. Audi Lambertum : *Hildebrandus papa cum episcopis Italiae conveniens jam frequentibus synodis decreverat ut secundum instituta antiquorum canonum, presbyteri uxores non habeant; habentes, aut dimittant, aut deponantur; nec quisquam omnino ad sacerdotium admittatur qui non in perpetuum continentiam vitamque cælibem profiteatur. Hoc decreto per totam Italiam promulgato, crebras litteras ad episcopos Galliarum trans-mittebat, præcipiens ut ipsi quoque in suis Ecclesiis similiter facerent, atque a contubernio sacerdotum omnes omnino feminas perpetuo anathemate reseca-rent. Adversus hoc decretum protinus vehementer infremuit tota factio clericorum; hominem plane hæreticum, et vesani dogmatis esse clamitans; qui oblitus sermonis Domini, quo ait : « Non omnes capiunt verbum hoc; qui potest capere, capiat (Matth. XIX) » : et Apostolus; « Qui se non continet, nubat; melius est enim nubere quam uri (I Cor. VII); » violenta exactione homines vivere cogeret ritu angelorum; et dum consuetum cursum naturæ negaret, fornicationi et immunditiei frena laxaret. Quod si pergeret sententiam confirmare, malle se sacerdotium quam conjugium deserere, et tunc visurum eum, cui homines sorderent, unde gubernandis per Ecclesiam Dei ple-bibus angelos comparaturus esset.*

D Nihilominus ille instabat, et assiduis legationibus episcopos omnes socordie ac desidiæ arguebat; et nisi ocius injunctum sibi negotium exsequerentur, apostolica se censura in eos animadversurum com-minabatur. Archiepiscopus Moguntinus sciens non parvo constare operam hanc, ut tanto tempore inolitam consuetudinem revelleret atque ad rudimenta nascentis Ecclesiæ senescentem jam mundum reformaret, moderatius agebat cum eis; et primo eis in dimidium annum inducias et deliberandi copiam dedit, hortans eos, ut quod necessario faciendum sit, sponte faciant; et tam sibi quam Romano pontifici necessitatem adimant aliquid in eos quod secus sit decernendi. Ad ultimum, congregata synodo in Erfordia mense Octobri, pressius jam imminebat, ut, relegata omni tergiversatione in præsentiarum, aut conjugium

abjurarent, aut sacri altaris ministerio se abdicarent. Multas econtra illi rationes afferebant, quibus instantis perurgentisque improbitatem eludere sententiamque cassare niterentur. Cumque adversus apostolicæ sedis auctoritatem, qua se ille ad hanc exactionem, præter voluntatem propriam, compulsus obtendebat, nihil argumenta, nihil supplicationes precesque proficerent, egressi, tanquam ad consultandum, consilium ineunt, ut in synodum non redeant, sed injussi omnes in domos suas discedant. Nonnulli etiam confusis vocibus clamitabant melius sibi videri ut, in synodum regressi, ipsum episcopum, priusquam execrabilem adversum eos sententiam promulgaret, cathedra episcopali deturbarent, et merita morte multato, insigne monumentum ad posterum transmittent, ne quis deinceps successorum ejus, talem sacerdotali nomini calumniam struere tentaret, etc. Hæc Lambertus de clericis, eodem argumentandi genere usis, quo hodie Lutherani et Calviniani prædicantes contra cœlibatum utuntur.

Rex quoque et aulici invitissimi tam lautos et opimos bolos ecclesiasticorum honorum, quos jam avidis faucibus apprehenderant, eripi sibi patiebantur, nec libertatem ecclesiasticam regio et regionum dominatu miserabiliter oppressam in libertatem pristinam revocari volebant. Hinc in Gregorium commune omnium ordinum odium, et ex odio, ut fit, maledicta, figmenta, mendacia et quidquid splendida bilis suggerit.

Ut igitur his et id genus aliis Bernaldus noster obviam iret, has lucubrationes edidit, et sacramenta ab excommunicatis valide administrari in primo

A tractatu et in aliquot epistolis demonstravit. De continentia itidem epistolarem velitationem cum Alboino iniit; qui initio pro conjugii clericorum dimicans, iis propemodum hastis rem gessit quibus hodie hæretici continentiam universim oppugnant. Integram quoque pro synodalibus Gregorii decretis apologiam contexuit, oculatus testis eorum quæ tunc a schismaticis in imperio turbulenter et flagitiose gerebantur. Nec Gregorius VII unquam ea causa fidelibus interdixit, ne concubinariorum missas adirent, quasi arbitraretur, sacramentum corporis et sanguinis Christi valide ab illis non confici et immolari; sed quia inveteratus et nulla facili medicina expugnabilis morbus, hoc tam durum remedium eo tempore exposcebat, nempe nullatenus venit, ait S. Anselmus in Epistola ad Wilhelmum abbatem Hirsaugensem, ut ibi reverenter astetur, ubi pertinaciter, aperta et impudenti libidine fetentes; Dei et sanctorum prohibitionem contemnendo, sacris altaribus deserviunt; imo non deserviunt, sed quantum ad ipsos, commaculant. Non, quo quis ea quæ tractant contemnenda, sed, tractantes, execrandos existimet, ut, qui Dei et angelorum præsentiam non reverentur, vel hominum detestatione repulsi, sacra contaminare desistant. Nec ullatenus oportet ut illi sint consortes de altari participantium, qui per immunditiam se faciunt exsortes altari deservientium. Verum enimvero antequam ipsum Bernaldum audimus, non abs re erit disquirere quis iste Bernaldus fuerit. Sic igitur habeto.

(Vide infra in Monumentis Gregorianis.)

AD PAULI BERNRIEDENSIS

LIBRUM

DE REBUS GESTIS GREGORII VII PONTIFICIS MAXIMI

PROŒMIUM JACOBI GRETSEI

Societatis Jesu presbyteri.

(Jacobi Gretseri Operum tomo VI, pag. 120.)

Reverendissimo et illustrissimo principi ac domino, domino JOANNI GODEFRIDO, Ecclesiæ Bambergensis episcopo, etc., JACOBUS GRETSEI.

Cum superiore anno, reverendissime et illustrissime princeps, tomum secundum Defensionis Bellarminianæ, in qua de Christo ejusque in terris supremo vicario disputatur, evulgarem, addidi ad operis calcem apologiam (285*) peculiarem pro Gregorio VII pontif. max., eo quod hunc unum præ cæ-

D teris ex toto pontificum numero hæretici nostræ ætatis, et schismatici superioris memoriæ, pessimis modis oderint, et infinitis maledictis et conviciis lacerent, omniaque venenatæ suæ linguæ spicula in hunc, velut in primarium scopum, suum destinant, et destinata emittant, idque non aliam ob causam, si rem ad vivum resecare et penitus introspicere velimus, nisi quia Gregorius ecclesiasticæ libertatis et disciplinæ constantissimus et imperterritus asser-

(285*) Hanc habes supra.